

Dr Milun Kokanović,
pukovnik, dipl. inž.
Tehnička uprava SP GŠ VJ,
Beograd

Dr Milenko Živaljević,
pukovnik, dipl. inž.
Vazduhoplovnotehnička
uprava GŠ VJ,
Beograd

Srboljub Petrović,
pukovnik, dipl. inž.
Mornaričkotehnička uprava GŠ VJ,
Beograd

TEHNIČKA SLUŽBA VOJSKE JUGOSLAVIJE NA RAZMEĐI DVA MILENIJUMA

UDC: 358.3(497.1)

Rezime:

Tehničko-tehnološki faktor dobija sve više na značaju u ratovodstvu i teži dominantnom uticaju. Prateći dostignuća savremenih armija, zemalja sa jakom ekonomskom moći i snažnom vojnom industrijom, Vojska Jugoslavije je usmeravala svoj tehničko-tehnološki razvoj prema mogućnostima društva i države. Težišni doprinos u razvoju, opremanju, snabdevanju i održavanju tehničkih sredstava Vojske Jugoslavije, u svom višedecenijskom radu, dala je tehnička služba. Svrstana u više organizacijskih struktura, na svim nivoima komandovanja, tehnička služba sa svojim upravnim i izvršnim organima obezbedila je, u skladu sa operativnim zahtevima, projektovani nivo gotovosti za upotrebu, efikasnosti i pouzdanosti sredstava naoružanja i vojne opreme. Kadrovski osposobljena i logistički opremljena, tehnička služba spremno dočekuje tehničko-tehnološki izazov na razmeđi dva milenijuma.

Ključne reči: nauka, tehnologija, tehničko-tehnološki faktor, ratovodstvo, tehnička služba, snabdevanje, održavanje, gotovost upotrebe, pouzdanost.

TECHNICAL SERVICE OF THE YUGOSLAV ARMY ON THE BOUNDARY OF TWO MILLENIA

Summary:

Growing importance of technical factors in warfare is evident as well as their tendency to dominate. Always keeping pace with the latest achievements of modern armies in highly developed countries with powerful military industries, the Yugoslav Army directed its technical and technological development in accordance with the possibilities of the country itself. The major contribution to the development, procurement, supply and maintenance of YA technical equipment has been made by technical service during decades of its activities. Ranked in a number of organizational structures, on all commanding levels, the administrative and executives bodies of technical service provide a required level of operational readiness, efficiency and reliability of arms and military equipment. With strong support in logistics and human resources, the YA technical service responds readily to the technical and technological challenge on the boundary of two millenia.

Key words: science, technology, technical and technological factor, warfare, technical service, supply, maintenance, operational readiness, reliability.

Uvod

Brzi razvoj tehničkih naučnih disciplina i novih tehnologija poslednjih dece-

nija minulog veka, a posebno mikroračunarska revolucija, dali su nove neslućene mogućnosti u razvoju sredstava ratne tehnike. Time je radikalno izmenjena osnova

rata, tako da se sa nuklearne, kao strateške koncepcije, prelazi na informatičku koncepciju rata. Svet je ušao u razdoblje novih oblika moći. Nastoji se da se upotrebom preciznog oružja dejstvima sa distance ostvare ratni ciljevi. Tehnička služba Vojske Jugoslavije (tehnička služba KoV, vazduhoplovnotehnička služba i mornaričkotehnička služba), shodno izmenjenim uslovima, pratila je i izučavala razvoj tehničko-tehnološkog faktora u svetu, i njegov uticaj na oružanu borbu. Kadrovskim osposobljavanjem, racionalnom organizacijom sistema tehničkog obezbeđenja i materijalnom podrškom uspešno je podržavala potrebe Vojske Jugoslavije u razvoju tehničkih sredstava naoružanja i vojne opreme, njihovom snabdevanju i održavanju.

Nastanak i razvoj tehničke službe

Tehnička služba KoV Vojske Jugoslavije je savremena pozadinska – logistička interdisciplinarna organizacija, osposobljena za kvalitetnu tehničku podršku Vojske u miru i ratu. Postojeći nivo organizovanosti postigla je višegodišnjim razvojem na osnovu zahteva, teorijskih saznanja, sopstvenih iskustava i naučno utemeljenih oblika organizacije velikih sistema, u kojem su organizacijske forme i sistem tehničkog obezbeđenja prilagođavani organizaciji i potrebama Vojske i njenih struktura.

Da bi se u potpunosti razumela današnja organizacijsko-formacijska struktura tehničke službe KoV, neophodno je podsetiti se početnih oblika njene mirnodopske organizacije. Organizacija tehničkih službi KoV, sa kojima je Jugoslovenska armija (JA) 1945. godine ušla u mirnodopski period, uspostavljena je na bazi evropskih saznanja, koja su u kasnijem

periodu dograđivana i unapređivana. Proces integracije tehničkih službi KoV u jedinstvenu tehničku službu započeo je 1953. a završio 1963. godine. Tada su u tehničku službu KoV JNA, koju su sačinjavali artiljerijsko-tehnička služba, tenkovsko-tehnička služba, automobilsko-tehnička služba i služba pogonskog materijala, integrisane inženjersko-tehnička služba, tehnička služba jedinica veze i tehnička služba jedinica ABHO. Period razvoja, kada su tehničke službe bile u sastavu rodova KoV, karakterišu procesi razvoja društva i države koji su se odlikovali centralističkim načinom organizovanja privrede i društva, što je uticalo na organizaciju oružanih snaga u celini, pa i na tehničku službu.

U novoformiranu tehničku službu KoV JNA integrisane službe unele su svoje sisteme tehničkog obezbeđenja, koji nisu bili usklađeni sa organizacijom funkcionisanja nove službe. Stvaranje nove organizacijsko-formacijske strukture tehničke službe zahtevalo je osmišljavanje, razvoj i propisivanje odgovarajućeg sistema tehničkog obezbeđenja. Trebalo je definisati osnovne procese za sve četiri osnovne funkcije tehničkog obezbeđenja koje je tehnička služba izvršavala – snabdevanje, održavanje, školovanje kadra i normativnu delatnost. Sistem snabdevanja sprovodio se prema Uputstvu o materijalnom poslovanju po tehničkoj službi u JNA, iz 1955. godine u kojem su detaljno razrađena načela i radnje snabdevanja tehničkim materijalnim sredstvima, a sistem održavanja prema Uputstvu o održavanju i opravkama artiljerijsko-tehničkih i moto-tehničkih sredstava u JNA, iz 1955. godine kojim su razrađene odredbe, propisane norme i obim radova za pojedine faze održavanja i opravki.

Odmah po formiranju tehničke službe KoV JNA, za potrebe školovanja i obuke kadra, 1953. godine formiran je Tehnički školski centar KoV JNA, kao najviša nastavno-školska ustanova tehničke službe. Za osnovno školovanje kadra postojale su tri škole: Vojnotehnička akademija, Tehnička škola rezervnih oficira i Tehnička podoficirska škola. Za sticanje višeg obrazovanja tehničkih oficira formirane su tri škole: Viša tehnička oficirska škola, Viša vojnotehnička akademija i Škola za usavršavanje tehničkih oficira.

U tehničko-tehnološkom razvoju, proizvodnji i opremanju oružanih snaga savremenim naoružanjem i vojnom opremom, tehnička služba KoV zauzimala je istaknuto mesto. Nakon 1953. godine Tehnička uprava intenzivno saraduje sa V upravom Generalštaba i Vojnotehničkim institutom na razvoju i osvajanju naoružanja i vojne opreme: učestvuje u izradi taktičko-tehničkih zahteva; učestvuje u ispitivanju prototipova, probnih partija i nultih serija; kontroliše proizvodnju novih sredstava u preduzećima; organizuje izradu normativa materijalnih sredstava za održavanje i remont, prototipova pokretnih radionica, garnitura alata i pribora; rukovodi razvojem i osvajanjem proizvodnje rezervnih delova u vojnim radionicama i zavodima; overava tehničku dokumentaciju i propisuje tehničke uslove za kontrolu proizvodnje rezervnih delova. Od 1968. godine pa nadalje, naučno-istraživački rad predstavlja jednu od osnovnih delatnosti tehničke službe, normativno regulisanu i organizacijski oformljenu. Naučno-istraživački rad bio je usmeren na razvoj i osvajanje novih i poboljšanje postojećih tehničkih materijalnih sredstava i na proizvodnju rezervnih delova.

Tehnološki napredak, pored niza taktičkih i tehničkih prednosti, doneo je i mnoge probleme, koji su usložili eksploataciju i održavanje tehničkih sredstava. To se ogledalo u znatnom porastu troškova razvoja i održavanja, školovanju kadra, obezbeđenju rezervnih delova i tehničke dokumentacije. Radi temeljnog naučnog razmatranja i analize međuzavisnosti troškova i efikasnosti borbenih sistema u čitavom veku trajanja, razvila se, na osnovu svetskih saznanja, nova naučna osnova tehničkog obezbeđenja – integralno tehničko obezbeđenje. Ideja integralnog tehničkog obezbeđenja, u osnovi, bila je zahtev da se poveže tehnička podrška sa razvojem tehničkih sredstava radi identifikacije, provere i dokumentovanja tehničkog obezbeđenja novoprodučenih sredstava, kako bi se obezbedila tehnička podrška od uvođenja sredstava u operativnu upotrebu do kraja njihove eksploatacije. U naredenju o primeni integralnog tehničkog obezbeđenja u JNA (iz jula 1981. godine), precizirano je da se ono donosi radi racionalnog postizanja stalne borbene gotovosti sredstava naoružanja i vojne opreme, kroz obezbeđenje njihove neprekidne ispravnosti, pouzdanosti i sposobnosti za upotrebu tokom celog veka trajanja. Time su postavljeni temelji logističkog inženjerstva u teoriji i praksi tehničkog obezbeđenja. Od tada do danas postignuti su značajni rezultati u razvoju teorije i primeni integralnog tehničkog obezbeđenja.

Vazduhoplovnotehnička služba svoj nastanak veže za nastanak srpskog vazduhoplovstva.

Uporedo sa stvaranjem vojnog vazduhoplovstva u razvijenim i bogatim zemljama, već na samom početku druge dekade dvadesetog veka i Srbija čini odlučne korake da stvori svoje ratno

vazduhoplovstvo. Do suštinske reorganizacije srpskog vazduhoplovstva, a samim tim i vazduhoplovnotehničke službe, došlo je 1. marta 1916. godine kada je na Krfu formiran Aeroplanski depo. Po svim obeležjima organizacije i rada, bio je to začetak vazduhoplovnotehničke službe i praktični nastanak vazduhoplovnog zavoda, kao najvišeg stepena održavanja vojnih vazduhoplova. Posle povratka u Srbiju, 1918. godine, u Novom Sadu je formirana velika vazduhoplovna baza. Već 1. aprila 1921. godine izvršena je reorganizacija vazduhoplovstva, kojom je u Petrovaradinu formiran Vazduhoplovni arsenal. Tokom 1923. godine vazduhoplovstvo postaje samostalni vid vojske, a Vazduhoplovni arsenal biva 1924. godine transformisan u Vazduhoplovno-tehnički zavod. U okviru Vazduhoplovnog puka u Novom Sadu bila je i radionica za opravke i remont vazduhoplova. Tako su postavljeni temelji vazduhoplovnotehničke službe, koja se dalje razvijala u skladu sa jačanjem i osavremenjavanjem ratnog vazduhoplovstva.

Između dva svetska rata dolazi do burnog razvoja vazduhoplovne industrije. Izgrađene su fabrike aviona „Ikarus“, prvo u Novom Sadu, a zatim „Zmaj“ u Zemunu, „Rogožarski“ u Beogradu, „Bregé“ u Kraljevu, a nešto kasnije i „Utva“ u Pančevu. Uz njih je osnovano i nekoliko fabrika avionskih motora. U prvim godinama posle Prvog svetskog rata korišćeni su, uglavnom, avioni francuskog i austrougarskog porekla. Prvi avioni nabavljeni su u Francuskoj, a uz njih su kupljene i licence, tako da su se proizvodili u raznim varijantama. Prvi domaći prototipovi aviona građeni su na zanatski način, i bili su put za sticanje sopstvenih iskustava i poverenja u domaće stručnjake. Domaće konstrukcije

letelica, na višoj teorijskoj i inženjerskoj osnovi, pojavljuju se tridesetih godina. Do 1941. godine izgrađeno je oko 50 prototipova aviona sa preko 450 primeraka proizvedenih i upotrebljivanih u serijama.

Po završetku Drugog svetskog rata naša zemlja je imala oko 200 aviona, uglavnom sovjetskog i britanskog porekla. Temelj razvoja domaćeg vazduhoplovstva postavljen je avgusta 1946. godine, kada je formiran Vazduhoplovnotehnički institut – glavna poluga vazduhoplovnotehničke službe u razvoju sopstvenih vazduhoplova. Upravo od tog perioda, pa sve do ukidanja Vazduhoplovnotehničkog instituta početkom devedesetih godina, naučnoistraživački rad je, pored održavanja VTMS, bio dominantna delatnost vazduhoplovnotehničke službe, ali i generator uvođenja novih tehnologija u jugoslovensku industriju.

U SFRJ vazduhoplovnotehnička služba je u potpunosti zaokruživala i objedinjavala sve funkcije vazduhoplovnotehničkog obezbeđenja – razvoj letelica od ideje do proizvodnje, ispitivanje, modernizaciju, održavanje, eksploataciju, snabdevanje, rashod sredstava, školovanje i usavršavanje kadra. Izgrađen je respektivan školski sistem: Vazduhoplovnotehnička srednja vojna škola i Vazduhoplovnotehnička vojna akademija u Rajlovcu i Viša vazduhoplovnotehnička vojna akademija u Žarkovu. Bio je to zaokružen sistem, koji se danas naziva logistika. U to vreme izgrađena su četiri veoma snažna i respektivna vazduhoplovna zavoda među kojima je izvršena optimalna tehnološka podela rada. Oni su u potpunosti ovladali remontom – najvišim stepenom održavanja letelica, motora, opreme, radara i raketnih sistema. Zahvaljujući osposobljenosti vazduhoplovnih re-

montnih zavoda dobijeni su mnogobrojni poslovi remonta vazduhoplovne tehnike, izgradnje i opremanja objekata za održavanje u inostranstvu, što je doprinelo rastu ugleda službe.

Mornaričkotehnička služba svoj nastanak vezuje za prva borbena dejstva i akcije na moru u toku 1942. godine, kada je formirana prva radionica u Podgori sa zadatkom naoružanja leuta i motornih jedrenjaka. Radi otklanjanja većih oštećenja formirane su pokretne radne grupe koje su upućivane na mesta oštećenja.

Širenjem opštenarodnog ustanka i slobodne teritorije, a posebno kapitulacijom Italije u septembru 1943. godine i zaplenom njihove opreme i naoružanja omogućeno je obnavljanje postojećih i stvaranje novih jedinica NOVJ. Tako je oktobra 1943. godine formirana Mornarica koja je u sastavu svoga štaba imala, pored ostalih, tehnički i ekonomski odsek. U okviru tehničkog odseka nalazile su se sekcije za plovne jedinice, za tehničke radionice i za nabavku konstruktivno-potrošnog materijala. Ovaj datum uzima se i kao dan formiranja Mornaričkotehničke službe.

Posle završetka Drugog svetskog rata u sastav RM ušli su brodovi iz ratnog plena, brodovi prenaoružani u toku partizanskog ratovanja, kao i neznatan broj brodova bivše jugoslovenske RM koje su nam saveznici vratili. Svi ti brodovi bili su dotrajali i ispod nivoa brodova drugih RM. Odmah se počelo sa gradnjom novih brodova raznih tipova i namena (minolovci, torpedni čamci, patrolni brodovi, razni pomoćni brodovi i dr.), što je iziskivalo i novi profil kadra mornaričkotehničke službe.

Posleratni period su karakterisale česte reorganizacije mornaričkotehničke službe, koje su imale za cilj racionalizaciju

poslovanja i smanjenje brojnog stanja kadra. Posebno treba istaći period od 1965. do 1977. godine, odnosno 1968. godinu, kada su objedinjene mornaričkotehnička i tehnička služba na nivou stratejskih grupacija, čime je postignuta veća efikasnost i ekonomičnost u sistemu mornaričkotehničkog i tehničkog obezbeđenja. Uspostavljanjem nove organizacije planski se školuje i usavršava kadar, formiraju se novi izvršni organi, a služba se oprema savremenijim tehničkim sredstvima u funkciji snabdevanja i održavanja ratne tehnike RM. Period od 1991. godine do danas karakteriše se većim i složenim problemima koji su se našli pred službom, a odnose se na iznalaženje rešenja za funkcionisanje mornaričkotehničkog obezbeđenja u bitno otežanim uslovima.

Tehnička služba danas

Razvoj nauke i tehnologije uslovio je kvalitativne promene materijalno-tehničkog faktora rata u sferama uvođenja mikroelektronike i informatike u borbene sisteme i oružanu borbu. Pojavili su se novi sistemi oružja, što je bitno izmenilo arsenal kojim danas raspolažu savremeno opremljene armije. Razvijeni su i u operativnu upotrebu uvedeni sistemi naoružanja visokih borbenih mogućnosti: sredstva za masovno uništavanje; raketni sistemi velikog dometa, preciznosti i efikasnosti; borbeni sistemi različite namene na bazi vrhunske elektronike, lasera, informacionih automatizovanih sistema, robotike i sofisticiranog naoružanja. Posebno se izdvaja grupa perspektivnih tehnoloških rešenja sistema naoružanja: orbitalni sistemi; usmerena energija; inteligentne mašine; novi izvori energije i novi materijali. Njihov razvoj se znatno odra-

zio na ratnu veštinu i zakonitosti vođenja oružane borbe.

Državni i nacionalni interes i ciljevi, vojna doktrina, ekonomska moć i potencijal naše zemlje, i njen tehnološki razvoj, opredelili su mesto i ulogu tehničko-tehnološkog faktora rata i tehničke službe danas, kao logističke organizacijsko-formacijske strukture Vojske Jugoslavije.

Prateći organizacijske promene u strukturi Vojske Jugoslavije i komandno-informacionim i borbenim sistemima, kao posledicu razvoja i primene sistemskih organizacionih rešenja i modernih tehnologija tehnička služba je usklađivala svoju strukturu i nadležnosti, definisala funkcije, zadatke i poslove i permanentno tražila optimalna rešenja za njihovu realizaciju.

Tehnička služba KoV je stručna služba, sada pozadinske organizacije Vojske Jugoslavije, koja je tehnički nosilac tehničkih sredstava u naoružanju i vojnoj opremi i taktički nosilac tehničkih sredstava iz svoje nadležnosti. Nosilac je tehničkog obezbeđenja i odgovorna za izvršavanje funkcija snabdevanja i održavanja tehničkih sredstava Vojske. U okviru ovih funkcija, sa upravnim i izvršnim organima, služba izvršava niz zadataka i poslova kojima se kadrovski i materijalno podržava njihova realizacija, a to su: studija, razvoj i usavršavanje organizacije službe; definisanje organizacije i formacije organa, jedinica i ustanova službe; školovanje, obuka i usavršavanje kadra; regulativno-normativna i izdavačka delatnost; razvoj i usavršavanje tehničkog informacionog sistema; opremanje i učešće u opremanju Vojske tehničkim sredstvima.

U proteklih nekoliko godina, radeći u uslovima materijalnih i finansijskih ograničenja i teškoća, tehnička služba je

obezbedila neprekidnost u izvršavanju osnovnih funkcija tehničkog obezbeđenja, i istovremeno radila na poboljšanju organizacije snabdevanja i održavanja. Ulagani su naponi za efikasnije održavanje tehničkih sredstava u svim vidovima.

Posebni naponi ulažu se u poboljšanje osnovnog i tehničkog održavanja u jedinicama korisnika. Jedinice za održavanje popunjene su novim kadrom – oficirima i podoficirima tehničke službe koji su završili školovanje, kao i izvršiocima koji su na kursovima obučeni za kvalitetnije održavanje. Materijalnom obezbeđenju u ovom vidu održavanja dat je prioritet.

Preduzet je niz celovitih mera da bi srednji i generalni remont uspešno odgovorili sve većim zahtevima b/g jedinica. Izvršena je preraspodela zadataka po vrstama sredstava i izvršiocima, kako bi se racionalnije raspolagalo kadrom i opremom, osvojeno je više tehnoloških procesa održavanja novih tehničkih sredstava, izrađeni su alati i nabavljena oprema. Postojeće tehnologije održavanja prilagođene su okolnostima i racionalizovane po vremenu i materijalnim troškovima.

U proteklom periodu intenzivno se radilo na osvajanju tehnoloških procesa remonta novijih tehničkih sredstava koja su uvedena u operativnu upotrebu, i sredstava koja su se održavala u remontnim zavodima izvan SRJ. Za tehnička sredstva KoV osvojen je veliki broj novih tehnoloških procesa koji su obuhvatili: izradu tehničke remontne dokumentacije, izradu specijalnih alata i uređaja, i generalni remont – reviziju probne partije. Proces osvajanja remonta pratilo je i osvajanje izrade rezervnih delova, tako da je ova proizvodnja uz već ranije osvojenu postala značajan izvor snabdevanja.

Proces održavanja tehničkih sredstava često je bio kreativan, jer su se usled nedostatka originalnih rezervnih delova, ili zbog veće funkcionalnosti i jednostavnijeg rešenja, izvodile adaptacije i modifikacije. Adaptacije, kao jednostavnija tehnička rešenja, izvodile su se u nadležnosti jedinica za održavanje, dok su se modifikacije, kao složeniji procesi, izvodile uz saglasnost svih nadležnih tehničkih struktura Vojske i taktičkih nosilaca u remontnim zavodima i specijalizovanim preduzećima.

U održavanju tehničkih sredstava tehnička služba sve više koristi postojeće privredne kapacitete. Na ovom zadatku angažovano je oko 75 preduzeća za neposredno održavanje, dok u materijalnoj podršci remontu, kao isporučioци rezervnih delova učestvuje oko 150 preduzeća. U osvajanje novih tehnologija uključeno je 10 instituta, a u procesu osposobljavanja kadra saraduju svi univerziteti SRJ. Prednost u saradnji data je preduzećima namenske industrije SRJ, koja raspolažu kadrom i opremom za održavanje tehničkih sredstava naoružanja i vojne opreme. Logistički koncept organizacije Vojske, za koji se tehnička služba zalaže u reorganizaciji, još više potencira značaj saradnje sa privrednim organizacijama u održavanju.

U toku su aktivne pripreme nadležnih državnih organa na reorganizaciji Vojske. Očekuje se da će se ovaj proces intenzivirati, što će svakako doneti promene i novine i tehničkom obezbeđenju. Tehnička služba spremno očekuje promene, a u reorganizovanu vojsku ulazi se logističkim konceptom organizacije, tako da će se sistem tehničkog obezbeđenja transformisati u sistem tehničke podrške, što će značiti ne samo formalne već i suštinske promene, koje su usmerene na

stvaranje funkcionalne organizacije koja će složen i veoma skup zadatak održavanja tehničkih sredstava učiniti efektivnijim, efikasnijim i kvalitetnijim. Dogradnja sistema održavanja izvešće se isključivo po načelima savremene organizacije, primenom teorijskih i iskustvenih saznanja, a model će se razviti naučnim metodama. Biće to brojčano manje jedinice i ustanove tehničke službe, jače povezane u izvršavanju funkcije održavanja, koje će, više nego do sada, objediniti sve raspoložive kadrovske i materijalne resurse, i uspešno izvršavati namenske zadatke. Značajne promene očekuju se u remontnim zavodima, od rešavanja njihovog statusa do organizacijsko-formacijske strukture i brojčane veličine primerene zahtevima savremene Vojske.

Tehničko-tehnološki napredak na zalasku prethodnog milenijuma otvorio je nove izazove i zahteve neprekidnog praćenja tehničkih dostignuća, a posebno na sredstvima vojne tehnike. To će usloviti inoviranja nastavnih sadržaja, kako bi se ulaskom u novi milenijum budući kadar tehničke službe već u samom procesu školovanja upoznao sa novim tehnologijama, a pre svega informatičkim, koje danas prednjače u konstrukciji, primeni i održavanju sredstava ratne tehnike. To će biti i polazni zahtevi u obrazovno-vaspitnom profilisanju budućeg kadra tehničke službe. Razmatraju se nastavni sadržaji kako bi se budući kadar službe osposobio za stručno obavljanje većeg broja profesionalnih dužnosti u dužem periodu, a istovremeno i spoznaju novih sredstava koja će se smenjivati u naoružanju mnogo češće nego do sada, u čitavom radnom veku.

Tehnički informacioni sistem je, kao podsistem pozadinskog automatizovanog sistema, tehnološka osnova savremenog

funkcionisanja tehničkog obezbeđenja. Njegovo projektovanje traje već duže vreme, jer su razvoj i izgradnja infrastrukture sistema bili uslovljeni ograničenim materijalnim i tehničkim mogućnostima. Međutim, i u takvim uslovima sistem se razvijao, primenjivao i dograđivao u skladu sa funkcijama i zadacima koje je služba izvršavala. Informatička podrška po tehničkoj službi ostvarena je na svim nivoima komandovanja. Osnovni ciljevi razvoja i primene tehničkog informacionog sistema su: racionalizacija organizacije sistema tehničkog obezbeđenja, pravovremeno obezbeđivanje ažurnih podataka o resursima tehničke službe, brz i pouzdan prenos informacija i automatizacija pojedinih procesa u održavanju i snabdevanju.

Na stratejskom nivou komandovanja rad tehničke službe je informatički podržan. Dalji razvoj i dogradnja tehničkog informacionog sistema odvijace se u korelaciji sa komandnim informacionim sistemom, kako bi se iskoristile prednosti integracije podataka komandovanja i tehničkih resursa u jedinstvenoj logističkoj podršci Vojske Jugoslavije.

Osnovu kvalitetnog i stručnog izvršavanja zadataka tehničkog obezbeđenja predstavlja uređena regulativa službe, koja se definiše pravilima i uputstvima. Funkcionalne zadatke i poslove prati planska izdavačka delatnost koja je usklađena potrebama i materijalnim mogućnostima. U predstojećem periodu potrebno je izdavačku delatnost podići na još viši nivo, kako bi se za sva tehnička sredstva u operativnoj upotrebi obezbedila uputstva koja će omogućiti propisano održavanje u čitavom životnom veku sredstva.

Proces održavanja tehničkih sredstava na svim nivoima prati normativno regulisan sistem kvaliteta održavanja i

primena odgovarajućih standarda. Regulativa u ovoj oblasti obezbeđuje dokumentovan rad u oblasti kvaliteta održavanja, i znatno doprinosi njegovom unapređenju. Primenjena rešenja u znatnoj meri sadrže odredbe i zahteve kvaliteta, sadržane u standardima ISO 9000. U tekućoj godini izrađeno je i pripremljeno za štampu Uputstvo o kontroli kvaliteta tehničkih sredstva u procesu remonta, koji obavljaju tehnički organi komandi i jedinica VJ.

Tehničko obezbeđenje realizuje se primenom veoma složene infrastrukture sa različitim namenom, zadacima i mestima lokacije (servisne stanice, tehničke radionice, remontni zavodi, skladišni objekti, stanice pogonskog goriva i dr.). Kvalitetno tehničko obezbeđenje zahteva kvalitetnu infrastrukturu, o čemu se posebno vodilo računa u godinama intenzivnog razvoja službe i boljih materijalnih mogućnosti.

Tokom agresije NATO uništen je i oštećen veliki broj objekata infrastrukture: dva remontna zavoda, 39 tehničkih radionica i servisnih stanica, 9 akumulatorskih stanica, 34 pumpne stanice, 287 magacina skladišnih objekata i 151 garaža za smeštaj tehničkih sredstava. Uništeno je oko 60% raspoloživih kapaciteta za smeštaj ratnih materijalnih rezervi municije, pogonskih sredstava i rezervnih delova. Deo objekata infrastrukture već je obnovljen i stavljen u funkciju. Pri obnovi infrastrukture vodiće se računa o dosadašnjim iskustvima u izgradnji bezbednih objekata zaštite materijalnih rezervi – resursa tehničke službe i novom prostornom rasporedu.

U strukturi planskih zadataka tehničke službe nalazi se i naučno-istraživački rad u okviru naučne delatnosti iz oblasti funkcija snabdevanja i održavanja

tehničkih sredstava. Tokom ove godine aktivnosti su bile usmerene na dva aktuelna zadatka koji se realizuju po projektu Primena logističkog pristupa u organizovanju Vojske Jugoslavije, i to: usavršavanje sistema snabdevanja i usavršavanje sistema održavanja po logističkom konceptu organizacije Vojske. Zadaci se izvršavaju na temelju stručnih i naučnih saznanja i sopstvenih iskustava. Na zadacima su angažovani priznati stručni i naučni radnici tehničke službe i iz institucija izvan Vojske, a koriste se svetska iskustva u primeni simulacionih programa. Za predložena varijantna rešenja organizacije urađeni su simulacioni modeli. Tokom tekuće godine nastaviće se rad na ovim zadacima, do njihove neposredne primene u skladu sa rešenjima reorganizacije Vojske Jugoslavije, kao i na zadacima čija realizacija u ovoj godini nije započeta zbog kadrovskih i materijalnih ograničenja.

Tehnička služba publikuje Vojnotehnički glasnik, stručni i naučni časopis Vojske Jugoslavije, koji objavljuje: originalne naučne radove, prethodna saopštenja, pregledne radove i stručne radove. U časopisu se godišnje objavi preko 50 radova pripadnika tehničke službe i saradnika iz institucija izvan Vojske, što je veliki doprinos u stručnom i naučnom razvoju kadra i tehničke službe u celini.

Vazduhoplovnotehnička služba je stručna služba nadležna za propisivanje, organizovanje i sprovođenje sistema vazduhoplovnotehničkog obezbeđenja RV i PVO u miru i ratu. Ona je tehnički nosilac za sva vazduhoplovnotehnička materijalna sredstva (VTMS) i taktički nosilac za delove i sisteme vazduhoplova, raketnih i radarskih sistema, kao i za mnogobrojna sredstva koja su joj neophodna za izvršenje zadataka ispitivanja,

opsluživanja i održavanja VTMS i snabdevanja RV i PVO rezervnim delovima i raznovrsnom opremom. Ova služba danas realizuje vazduhoplovnotehničko obezbeđenje sa stručno visokoobrazovanim oficirima, školovanim na fakultetima u zemlji i inostranstvu.

Kako su nabavka vazduhoplovne tehnike i školovanje vazduhoplovnotehničkog kadra nakon Drugog svetskog rata pretežno izvođeni u SSSR-u, to su usvojena i kod nas dugo primenjivana načela održavanja vazduhoplovne tehnike koja su važila za RV SSSR-a. Usvojen je princip četvorostepenog održavanja tehnike po fiksnim rokovima rada, što je sa stanovišta bezbednosti letenja bilo dobro, ali su troškovi održavanja bili veći. Razvojem vazduhoplovne tehnike u nas, školovanjem na Zapadu i na Beogradskom univerzitetu, pre svega na Mašinskom i Elektrotehničkom fakultetu, stvoreni su uslovi za dalji razvoj službe. Poslednju deceniju prešlo se na trostepeni sistem održavanja, koji se sprovodi u jedinicama, radionicama vazduhoplovnih baza i u vazduhoplovnom remontnom zavodu. Deo remonta prenesen je u hale proizvođača, tako da je vazduhoplovna industrija sačuvala deo vitalnih proizvodnih kapaciteta namenjenih proizvodnji aviona. Do sada je RV i PVO isključivo koristio školske avione projektovane i proizvedene u našoj zemlji. Od sedamdesetih godina u Vazduhoplovnotehničkom institutu projektuje se više mlaznih lovačko-bombarderskih aviona. U oblasti remonta osvojene su savremene metode remonta i regeneracije oštećenih delova, i izvršena je supstitucija uvoznih rezervnih delova domaćim. U održavanju sredstava vazduhoplovne tehnike uvode se savremene dijagnostičke metode koje omogućavaju ustanovljavanje stvarnog

tehničkog stanja, što je omogućilo da se produže rokovi rada, uz maksimalnu bezbednost upotrebe. Na osnovu ovih saznanja postupno se usvaja princip održavanja prema stanju, koji se primenjuje na sredstvima čija konstrukcija to omogućava. Zahvaljujući stručnosti i iskustvu izvršeno je produženje resursa aviona lovačke i lovačko-bombarderske avijacije, raketa vazduh-vazduh, avio-bombi i helikoptera. Svi ovi rezultati ostvareni su u uslovima rigoroznih sankcija, vrlo ograničenih finansijskih sredstava i nedostatka rezervnih delova iz uvoza. Svakako treba istaći osvajanje remonta motora MM-18 u VZ Orao, sprovođenje srednjeg remonta tehnike na radarskim i raketnim položajima, izvršenje kontrolno-tehničkih pregleda na raketama vazduh-vazduh nove generacije, osvajanje proizvodnje rezervoara za avione orao, super galeb i MiG-21BIS, kao i osvajanje veoma velikog broja pozicija rezervnih delova za avione, helikoptere i motore u VZ Moma Stanjlović.

U svakodnevnom životu i radu pripadnika vazduhoplovnotehničke službe uspostavljena je duboka sprega sva tri stepena održavanja. S obzirom na to da su sredstva RV i PVO najsloženija i najsavremenija u Vojsci, neophodna je stalna povezanost i stručna ispomoć specijalističkih znanja i veština viših stepena održavanja ljudstvu na neposrednom opsluživanju vazduhoplovnih TMS u operativnim jedinicama.

Jedna od ključnih karika dobrog procesa održavanja jeste kontrola i uvid u sve procese i postupke, od ulaska materijala do izlaska gotovog rezervnog dela ili remontnog sredstva iz fabrike ili remontnog zavoda. Svesni te činjenice, rukovodioci vazduhoplovnotehničke službe, u procesu održavanja i proizvodnje, zahte-

vaju punu primenu standarda ISO 9000, koji je garancija kvalitetne i bezbedne primene svih vazduhoplovnih TMS.

Poslednje decenije posebno je istaknuta informatička podrška i informatičko osposobljavanje kadra vazduhoplovnotehničke službe. Većina organa ove službe opremljena je personalnim računari-ma, uspostavljen je informacioni sistem VTOB-a na nivou Komande RV i PVO, računari se koriste u procesu praćenja remonta, u dijagnostici stanja električnih i optoelektronskih komponenata, a od nedavno je u funkciji i jedan od najsavremenijih računarskih sistema za analizu, obradu i arhiviranje rezultata endoskopskih pregleda kritičnih veznih mesta i delova strukture vazduhoplova i vazduhoplovnih motora.

Najvažniju proveru osposobljenosti vazduhoplovnotehnička služba imala je tokom agresije NATO na našu zemlju. Zbog neravnopravnog odnosa snaga i potpune prevlasti agresora u vazдушnom prostoru, težište aktivnosti službe bilo je na sklanjanju i zaštiti vazduhoplovnotehničkih materijalnih sredstava od oštećenja, pripremi sredstava za upotrebu, opravci oštećene tehnike i realizaciji tehničkih unapređenja koja su znatno poboljšala našu odbranu. Pripadnici vazduhoplovnotehničke službe su u toku borbениh dejstava otklonili neispravnosti na preko 80% oštećenih vazduhoplova, kao i na raketnim sistemima KUB i NEVA, koji su bili najčešća meta agresora, a vraćali su ih u jedinice za tri do četiri dana. Po broju popravljenih radara za kontrolu vazdušnog prostora može se reći da je svaki radar za vreme agresije dva puta prošao kroz radionice vazduhoplovnotehničke službe, a realizovano je desetak modifikacija koje su znatno poboljšale borbene karakteristike sistema.

U rekordno kratkom vremenu vazduhoplovnotehnička služba je razvila i koristila novi mobilni raketni sistem kratkog dometa. Ovakvim rezultatima, pored visoke obučenosti kadra, doprinela je i dobra organizacija službe i njena čvrsta i neposredna veza sa vidom RV i PVO.

Nesumnjivo je da vazduhoplovnotehnička služba mora zadržati istovetnost funkcionisanja u miru i ratu, kako bi sa što manje prilagođavanja podržala borbena dejstva RV i PVO, da mora biti izgrađena nepodeljena odgovornost u funkcionisanju službe, da mora postojati minimalni broj posrednika po dubini njene organizacije i automatizam u snabdevanju i da se mora uvažavati i poštovati specifičnost zadataka i tehnološkog nivoa sredstava kojima raspolaže. S pravom se očekuje da će se ovi principi uvažavati u predstojećim aktivnostima na novoj organizaciji i formaciji VJ.

Mornaričkotehnička služba danas, uzimajući u obzir važnost mornaričkotehničkog obezbeđenja za izvođenje borbinih dejstava snaga RM, predstavlja osnovnu i najvažniju službu u RM. Svoje zadatke izvršava preko upravnih i izvršnih organa, koji neposredno organizuju i sprovode funkcije MTSI i stručno rukovode službom u okviru svojih nadležnosti. Ratna mornarica je izrazito tehnički vid VJ, u čija su sredstva naoružanja – ratne brodove integrisani borbeni tehnički sistemi visokog nivoa složenosti. Radi toga je to stručna služba koja vodi neprekidnu borbu za očuvanje projektovanog stepena borbene gotovosti snaga RM, njihove funkcionalnosti i pouzdanosti.

Takođe, mornaričkotehnička služba vodi stalnu brigu o planiranju razvoja i usavršavanja stručnog kadra, angažovanju svih naučnih i proizvodnih kapaciteta,

radi očuvanja tehničke i funkcionalne ispravnosti brodova i plovnih objekata, obalskih oružnih sistema, uređaja i razne opreme. Od pripadnika službe zahteva se visoka multidisciplinarna stručnost, upornost i doslednost u sprovođenju zahteva kvaliteta. Stalni zahtevi za visokom pouzdanošću i efikasnošću mornaričke tehnike u specifičnom ambijentu mora, obale, plovnih reka i jezera, traže visokostručan i profesionalan odnos pripadnika mornaričkotehničke službe. Visok nivo složenosti i povećan stepen eksploatacije tehničkih sredstava RM u proteklom periodu uslovljava veću mogućnost otkaza, što od pripadnika službe traži neprekidno usavršavanje metoda rada i sticanje novih saznanja.

Delimično snižavanje nivoa materijalnih rezervi za održavanje zahteva adekvatnu raspodelu i optimalno upravljanje postojećim zalihama. Angažovanje namenskih kapaciteta za održavanje, u saradnji sa kapacitetima teritorije, promenilo je organizaciju održavanja po nivoima i dovelo do nove raspodele nadležnosti i obima tehnoloških zahvata preventivnog i korektivnog održavanja. Sagledavaju se i traže putevi za prevazilaženje nepovoljnih ekonomskih uticaja na snabdevanje i održavanje tehničkih sredstava jedinica RM. Dosadašnji način finansiranja povećava kritičan broj neispravnosti brodova Flote, tako da je skoro obustavljen planski remont, pa se samo otklanjaju havarijska oštećenja u složenim uslovima iscrpljenih resursa i zaliha, rezervnih delova i repromaterijala. Iscrpljenost rezervi i tehnološka nekompletnost i istrošenost namenskih kapaciteta za održavanje, posebno u Mornaričkotehničkom remontnom zavodu „Sava Kovačević“ iz Tivta, nametnuli su znatna ulaganja, koja se u proteklim opštim ekonom-

skim prilikama nisu mogla u potpunosti obezbediti.

Radi stvaranja uslova za kvalitetniju materijalnu podršku, deo namenskih kapaciteta za održavanje angažuje se na tržištu sa profitabilnim civilnim poslovima, što će u celini pomoći osavremenjavanju i tehnološkom usavršavanju ovih kapaciteta. Deo potrebnih sredstava obezbeđuje se i prodajom suvišnih i zastarelih sredstava, što se uklapa u dimenzionisanje snaga RM i tehničke komponente u skladu sa novim organizacijsko-formacijskim rešenjima i doktrinarnim određenjima vida.

Pravci razvoja tehničke službe

Iako opterećena teškoćama i brojnim ograničenjima materijalne i finansijske prirode, tehnička služba ulazi u treći milenijum kadrovski jaka, sa jasnim programima razvoja i dogradnje, kao pouzdan oslonac tehničkom osavremenjavanju i daljoj izgradnji borbene gotovosti reorganizovane Vojske Jugoslavije. Odgovornost, kao i zahtevi tehničkoj službi u obezbeđenju efikasnosti i borbene gotovosti Vojske se povećavaju. Brojčano smanjenje Vojske neće smanjiti njene tehničke mogućnosti. Naprotiv, kvantitet će se nadomestiti kvalitetom, odnosno savremenim tehničkim sredstvima naoružanja i vojne opreme. Tehnička služba će dogradnjom svoje organizacijsko-formacijske strukture doprineti ukupnom smanjenju Vojske, i istovremeno obezbediti potpunu i kvalitetnu tehničku podršku reorganizovanoj Vojsci Jugoslavije.

Pravci razvoja tehničke službe direktno zavise od mogućnosti države i pravaca razvoja Vojske. U odnosu na doktrinu i politiku odbrane zemlje, kao opredelju-

juće uslove, svakako, prioritetni budući zadatak tehničke službe predstavlja tehnička podrška procesu osavremenjavanja Vojske Jugoslavije. Tehnička podrška će se odvijati u pravcu modernizacije postojećih i pravcu razvoja, proizvodnje i nabavke novih tehničkih sredstava.

Modernizacija postojećih tehničkih sredstava trebalo bi da obuhvati: razvoj digitalne i softverske kontrole svih vrsta upravljanja; razvoj visokoprecizne vođene i samonavođene inteligentne municije; sintezu i unifikaciju određenih tipova naoružanja.

Razvoj, proizvodnja i nabavka novih tehničkih sredstava treba da se razvijaju u pravcu: osavremenjavanja sistema artiljerijske i raketne protivvazdušne odbrane za efikasnu i preciznu borbu i sigurnu odbranu od dejstva iz vazdušnog prostora na malim, srednjim i velikim visinama; primene savremenih sredstava veze i komandovanja i komandnih informacionih sistema; primene savremene lične opreme vojnika i sredstava za ličnu zaštitu.

Nauka i tehnologija su osnov i preduslov svakog savremenog društvenog procesa, pa i osavremenjavanja Vojske i podizanja njene ukupne efikasnosti. Reorganizacija Vojske Jugoslavije u svetlu snažne, brojčano manje i tehnički modernije armije, neodvojiva je od progressa nauke i tehnologije zemlje, čijom implementacijom dobija pokretača razvoja, nosioca ideja i realizatora odluka. Stručni, kadrovski i materijalno opremljeni univerziteti i fakulteti, brojni instituti za fundamentalna i primenjena istraživanja, i razgranata mreža preduzeća nosioca različitih tehnologija iz sfere tehnike, mogu i treba da doprinesu faktoru tehničko-tehnološke modernizacije u razvoju tehničke službe.

Tehnička služba KoV u daljem razvoju biće orijentisana ka logističkom pristupu organizaciji tehničke podrške, kao podsistema u sistemu logističke podrške. Logistička podrška predstavlja operacionalizaciju opštih postavki teorije i prakse logistike u organizaciji Vojske Jugoslavije, i kao poseban sistem obezbeđuje da se usklađenim odnosom, organizacijom i angažovanjem logističkih službi realizuje materijalna podrška.

U predloženom logističkom pristupu tehnička podrška će se tretirati kao skup organizovanih i usklađenih funkcija mera i postupaka pomoću kojih komande, uprave, jedinice i ustanove Vojske i njihovi organi, jedinice i ustanove tehničkih službi obezbeđuju najpovoljnije materijalno-tehničke uslove za pripremu i izvođenje oružane borbe, život i rad Vojske.

Snabdevanje i održavanje tehničkih sredstava dograđivaće se i razvijati u smislu objedinjavanja u jedinstvene logističke funkcije kao intervidovske procese.

Efikasnost tehničke podrške meriće se pravovremenošću popune i neprekidnošću snabdevanja Vojske Jugoslavije, i drugih učesnika oružane borbe, tehničkim sredstvima i obezbeđenju njihove stalne ispravnosti, pouzdanosti i operativne gotovosti.

Osnovni principi i načela budućeg usavršavanja tehničke službe KoV, i dogradnje sistema tehničke podrške u logističkoj organizaciji Vojske Jugoslavije, biće: racionalizacija po svim elementima i funkcijama; centralizacija komandovanja; integracija; povećanje efikasnosti; povećanje operativnosti; optimalno angažovanje nacionalnih resursa; školovanje kadra; izgradnja infrastrukture; razvoj i usavršavanje tehničkih sredstava iz taktičke nadležnosti; razvoj tehnologija od-

ržavanja; podizanje kvaliteta održavanja; razvoj informacionog sistema.

Sistem snabdevanja usavršavaće se: utvrđivanjem kriterijuma; obezbeđenjem normativa; optimiziranjem lokacija razmeštaja i ešeloniranjem materijalnih rezervi, a sistem održavanja standardizacijom, tipizacijom i unifikacijom opreme za održavanje; prilagođavanjem opreme nadležnostima po nivoima i grupama tehničkih sredstava; optimiziranjem odnosa opšteg, univerzalnog i specijalnog alata, po nivoima održavanja i u okviru jednog nivoa; optimizacijom sadržaja ručnog kompleta alata i kompleta pokretnih radionica za održavanje i podizanjem dijagnostike sredstava na viši nivo.

Vazduhoplovnotehnička služba, kao najveća i najvažnija služba RV i PVO, i u budućnosti će pratiti razvoj vida RV i PVO i opremati se i osposobljavati za vazduhoplovnotehničku podršku, verovatno manjeg ali efikasnijeg i tehnički bolje opremljenog vazduhoplovstva. Promene moraju da budu zasnovane na dosadašnjim iskustvima iz naše prakse, kao i na pravcima razvoja ove službe u razvijenim svetskim vazduhoplovstvima. Nova vazduhoplovnotehnička služba može biti manja i efikasnija samo ako bude dobro materijalno opremljena (alatom, opremom, infrastrukturom) i popunjena profesionalnim stručnim kadrom, sposobnim da prihvati nadolazeću generacijsku smenu tehnike.

Neophodno je vratiti raniji sistem školovanja čvrsto vezan za naše eminentne visokoškolske ustanove – Mašinski i Elektrotehnički fakultet. Sistem održavanja mora se unapređivati uvođenjem savremenih sistema održavanja, automatskih alata i savremene opreme za dijagnostiku, a informacioni sistem VTSl mora

se dograditi tako da obezbedi potpunu kontrolu nad stanjem i resursima VTMS.

Mornaričkotehnička služba, s obzirom na raspoloživost, raznovrsnost i složenost mornaričke tehnike, perspektivno će jačati svoju kadrovsku i tehničko-tehnološku osnovu, uz oslonac na tehnički kadar civilnog sektora.

Uz obezbeđenje najpovoljnijih materijalno-tehničkih uslova za obuku, život i rad, posebne mere i aktivnosti usmeravaće se na unapređenje delatnosti razvoja i modernizacije postojećih efekta RM. Težište modernizacije flotnih snaga i oružnih sistema obalskih snaga treba sprovesti sa osloncem na naučne, tehničko-tehnološke i proizvodne kapacitete u SRJ, uz uklapanje u najviše dostupne standarde i taktičko-tehničke zahteve koji se postavljaju pred nosioce razvoja naružanja i vojne opreme u razvijenim zemljama i savremenim svetskim mornaricama.

Opremanje novim brodovima i borbenim sistemima, kao i modernizacija postojećih, ostvarivaće se u skladu sa realnim finansijskim mogućnostima. Osim poštovanja finansijskih okvira na ovom zadatku, služba će se prilagođavati i rukovoditi principima povećanja kvaliteta na račun kvantiteta, unifikacijom oružnih i pogonskih sistema i pratećih kompleta alata i opreme, informatičke i informacione efikasnosti i posebno mobilnosti elemenata održavanja i snabdevanja-popune. Integracijom službi, tj. ojačanjem pozadine Flote u skladu sa novim organizacijsko-formacijskim rešenjima, uz adekvatnu materijalno-tehničku i informativnu podršku i planska ulaganja u kapacitete teritorije, stvoriće se najpovoljniji uslovi za zadovoljenje logističke podrške RM u celini, i optimizirati funkcionisanje MTSI.

Mornaričko-tehnička služba moraće da definiše nove kriterijume i normative materijalnog obezbeđenja snaga RM, kako bi se obezbedili najpovoljniji uslovi za život i rad.

Prema tome, služba će i u perspektivi ostati osnovni nosilac zadataka mornaričkotehničke podrške, i pouzdan oslonac – stručni i tehnički, u rešavanju svih zadataka vida. Poseban napor i adekvatno angažovanje služba će usmeriti na školovanje i usavršavanje kadra, koje će se izvoditi u Školskom centru RM i Vojnoj akademiji smer mornaričkotehničke službe, kao i kroz korišćenje usluga ostalih obrazovnih i naučnih ustanova.

Otvoraju se i mogućnosti za perspektivnu naučno-tehničku saradnju sa inostranim RM. U osnovi ponuda RM odnosiće se na pružanje usluga remonta (remont fregata i podmornica), prenosa tehnologije i izvođenja obuke za mornaričke oficire i podoficire. Na taj način ostvarili bi se prihodi koji bi omogućili da se za određeni period (do 2010. godine) održi tehnička i funkcionalna ispravnost brodova i borbenih sistema naše RM.

Zaključak

Danas tehnička služba ima organizacijsko-formacijska rešenja primerena dostignućima ovog vremena u organizaciji velikih sistema na osnovu multidisciplinarnih nauka, u skladu sa savremenim zahtevima tehničke podrške po konceptu logističkog pristupa. U razmatranju dostignutog nivoa i budućih pravaca razvoja generalizuju se stavovi koji se mogu dati u formi odgovarajućih zaključaka.

1. Postojeća sistemski rešenja u izvršavanju osnovnih funkcija iz nadležnosti tehničke službe, sa raspoloživim kadrom, infrastrukturom i materijalnom

podrškom, primerenom mogućnosti društva i države, obezbeđuju tehničku podršku u skladu sa projektovanim nivoom borbene gotovosti.

2. Fleksibilnost organizacije, naučno razrađene teorijske postavke i algoritmi realizacije namenskih zadataka mogu podržati svaki proces reorganizacije Vojske po modelu osavremenjavanja, u skladu sa hipotezama ratovodstva i zahtevima doktrine odbrane.

3. Pravci razvoja na početku milenijuma biće opredeljeni implementacijom u tehničku podršku novijih teorijskih i praktičnih saznanja o tehničko-tehnološkom faktoru Vojske, i uvažavanju njegovog većeg značaja u vojnoj doktrini.

4. Kao primarni činilac tehničko-tehnološkog osavremenjavanja Vojske, i izgradnje materijalno-tehničkog faktora u obezbeđenju borbene gotovosti, tehnička služba će svoje delovanje usmeriti na nekoliko težišnih pravaca: kadrovsko jačanje, školovanje i obuku kadra na svim nivoima po svetskim standardima; dogradnju sistema tehničke podrške, snabdevanja i održavanja po principima naučne organizacije sa naglašenim fun-

kcionalnim principima i logističkim konceptom; osavremenjavanje tehničkih sredstava iz taktičke nadležnosti službe u funkciji namenskih zadataka. Simbioza ove tri celine učiniće tehničku službu superiornom i tehnički nadmoćnom i dati joj mesto koje joj pripada u odnosu na sve veći značaj ovog faktora u ratovodstvu, po uzoru na savremene armije.

Literatura:

- [1] Jovanović, L.: Tehnička služba KoV JNA: 1945–1985. VIZ, 1989.
- [2] Pravilo Tehničke službe, 1979.
- [3] Logistika-Logističko inženjerstvo, skripta, SSNO, 1981.
- [4] Borović, S.; Nikolić, I.: Višekriterijumska optimizacija, CVŠ VJ, Beograd, 1996.
- [5] Projekat Primena logističkog pristupa u organizovanju Vojske Jugoslavije, SP GŠ VJ, 1999.
- [6] Projekat Reorganizacija Vojske Jugoslavije, GŠ VJ, 2000.
- [7] Pantelić, V.: Pozadina i logistika – koncepcije i perspektive, Novi glasnik 2/1998.
- [8] Taktičko-tehnički zahtevi za razvoj tehničkih materijalnih sredstava, SNO 1096/85.
- [9] Nikolić, M.; Smiljanić, Č.: Primena logističkog pristupa u organizaciji snabdevanja pogonskim sredstvima i održavanja pogonske opreme, Vojnotehnički glasnik 2/2000.
- [10] Stanojević, P.; Mišković, V.: Osnovi metodologije projektovanja organizaciono-tehnoloških sistema, Vojnotehnički glasnik 2/2000.
- [11] Nikolić, M.: Efikasnost funkcionisanja sistema tehničkog obezbeđenja združenih taktičkih jedinica u oružanoj borbi, doktorska disertacija, Zagreb, VVTS KoV, 1989.